

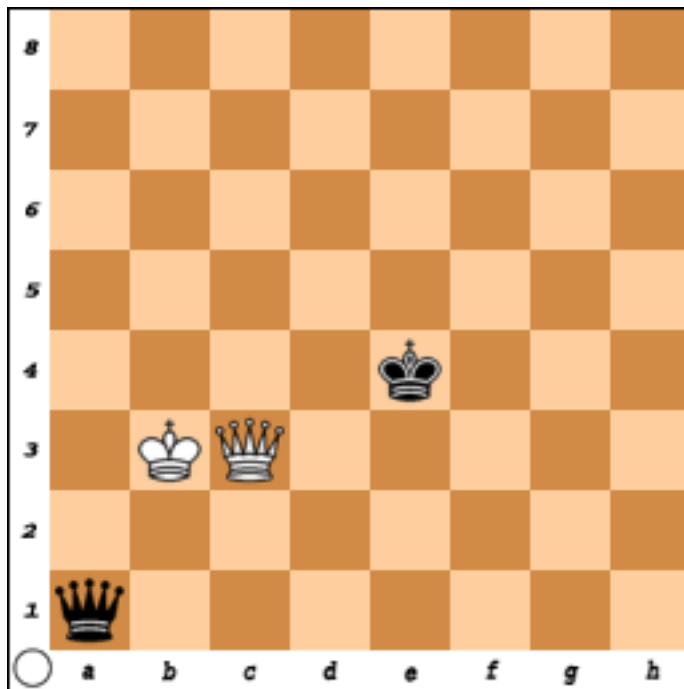
NK schaken 2016. Cultureel intermezzo:

Arabische cultuur en schaken, dinsdag 23 augustus 2016.

Remke Kruk –

*Wankelend als een dame:
het schaken in de Arabische cultuur*

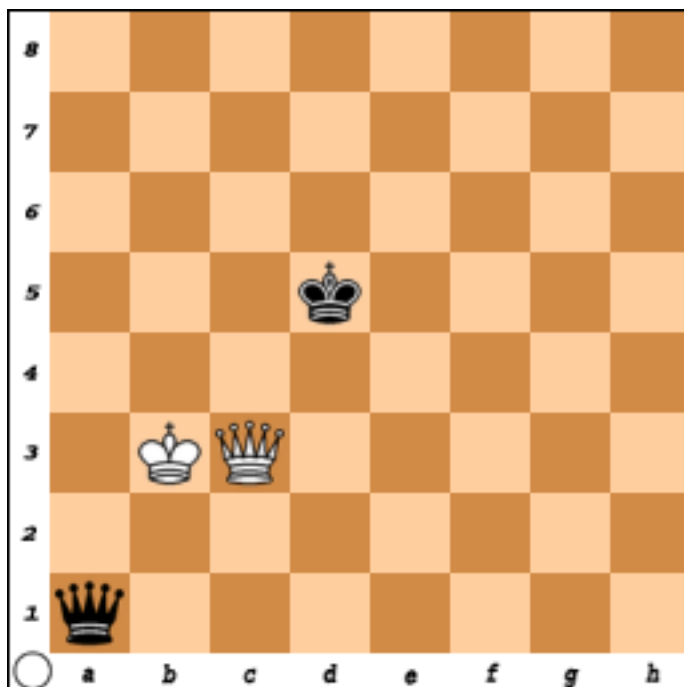
Een eindspel: De diamant van as-Suli.

W: Kb3, Dc3; Z: Ke4, Da1

Wit speelt en wint (en deze winst is eenvoudig te vinden).

Als zwart begint en Kd5 speelt dan ontstaat:

Wit speelt en wint (een moeilijk probleem).

Oorspronkelijk diagram van het eindspel dat nu bekend staat als "de diamant van as-Suli". De zwarte dame op a1 is niet ingevuld. (P. 197 van de facsimile editie van het uit 1140 daterende handschrift van het Kitāb ash-Shatranj ("The book on Chess"), ed. F. Sezgin, Frankfurt am Main 1986.)

الأحمر غالبٌ والعبدُ للأسود

				٦٥			
			فرزان شاه				

هذه تسمى الأمان السكندري وتسمى أيضاً بـ "الأمان" ولها
 ولا تسمى أيضاً بـ "الأمان" ولا تسمى أيضاً بـ "الأمان"
 أنه كان في ذلك الزمان وكان في ذلك الزمان

ولو كان اللقب للأحمر لعب بعد ذلك ضربات وليس للأسود ان يحج إلى فرزان فرستيه علي
 فرزان الاحمر ووليت بدهبه غير هذا يغلب فيمعد الشاه الاحمر إلى الرابع فرسته
 فليس للأسود الأناك فرزانه ولم ترجم هذه المنصوبه لحضالك منها طولها وانها
 لايجي الا في اوراق اذا استقصيت شرحها ولعله اخري وهو اننا علمنا قومًا وجبها
 من وجوه غلبها فعلا القول التي عنهم بانفسهم استخرجوا ذلك من قبل انفسهم وهي مغلوبه علي
 الصحتة ملاحظه

١٩٧

Vertaling van de Arabische tekst:

Rood wint en zwart is aan zet. Als rood aan zet zou zijn zou het spel na drie zetten afgelopen zijn. - Zwart kan niets anders doen dan naar het vierde veld van zijn eigen paard gaan (d5), een paardensprong verwijderd van de rode firzan. Op elk ander veld waar hij naartoe gaat wordt hij overwonnen. De rode koning gaat naar het vierde veld van zijn eigen paard (b4). Zwart kan alleen maar naar het derde veld van zijn eigen firzan gaan (d6). - Ik leg dit eindspel niet helemaal uit vanwege bepaalde eigenschappen die het heeft, waaronder zijn lengte. Als ik het commentaar volledig zou uitschrijven zou dat een aantal pagina's kosten. Een andere reden is dat ik bepaalde mensen een paar aspecten van de manier waarop de partij gewonnen kan worden heb verteld, en toen heb ik over hen gehoord dat ze het zelf hadden uitgevonden. Het gaat werkelijk om een gewonnen partij, daaraan bestaat geen twijfel.

(Tekst in linkermarge): *Dit is een oud probleem, maar al-Adli en anderen hebben niet gezegd of het remise dan wel gewonnen is. Ze hebben het ook niet niet uitgeschreven of uitgestippeld (vertaling Murray p. 314 no. 122: "er een diagram van gemaakt") omdat het zo moeilijk is. Niemand ter wereld kan de goede oplossing vinden behalve de mensen die ik het heb geleerd. Mij is niets bekend over een eerdere oplossing. Als iemand de goede oplossing had gevonden zou hij die wel hebben uitgeschreven of aan iemand verteld. Dit zijn de woorden van as-Suli.*

Het Kitāb ash-Shatranj moet geschreven zijn tussen ca. 950 en 1140, het jaar waarin het oudste bewaard gebleven handschrift werd voltooid. Het is een anonieme compilatie van allerlei stukken die op het schaakspel betrekking hebben. Grote delen zijn afkomstig uit een ouder, niet bewaard boek van al-Adlī, een bekend schaakgrootmeester uit het midden van de negende eeuw. Dit verloren geraakte boek geldt als het eerste Arabische werk over het schaakspel.

Eindspel van al-Adlī.

Wit speelt en wint.

W: Kf7, Dh7, Lf5, Pe7; Z: Kh8, Ta7.

الأمر غالب واللعب له

							٦٠
٦١				شاه فارس			فرزان
				فيل			

يدبر الأحمر فرزانه حتى تشتربه رأسه ويقول بالفريز شاه مات
ولا احسب احدا من يعرف كيف منازي الرواتب خجها هذا ولواراد
العذر ان ياتي بانسان يلعب بالشطرنج لا يبصر هذا العجز عن وجوده
ولا ادري ما الذي احوه الى وضع هذا في كتابه وقد رايت من يلعب
بالشطرنج لعبا حسنا وعقله متخلف ومثله هذا لا يبلغ فيه غاية ابدا
ولا يلبون موضوعا لانه لو كان كذلك لانتفع في الاداب والعلوم وميتر